

שלום, אפשר יהיה, אולי, למנוע עימות צבאי בין צה"ל והצבא הסובייטי.

גם מדינות אירופיות, ובראשן בריטניה, מעוניינות בפתיחת התעלה, כדי לקצר את דרכן של מיכליות נפט קטנות ובינוניות אליהן. ארצות הברית אינה מתנגדת, כנראה, באופן חריף לפתיחת התעלה. האינטרס העליון של ברית המועצות במרחב הוא לשמור על השקעתה במצרים ולחזור לעולם הערבי. לפיכך היא תצטרך לתמוך במדיניות המצרית.

אין להניח בשום פנים כי מצריים תסכים לאורך ימים לכיבוש ישראלי של סיני. אם לא יוחזר לה סיני, תצטרך לפלוש לתוכו כיום מן הימים. במיקר זה כוח תצטרך ברית המועצות לתמוך בה.

בעוד התועלת שבהצעה מפוקפקת, הרי הנוק בטרם (מבחינת המדיניות הנקוטה בידי ממשלת ישראל). נסיגה מהתעלה, פירושה ויתור על קלף מיקוח במשא ומתן להסדר שלום. תחת להניח את פתיחת התעלה על השולחן כמחיר שישראל מוכנה לשלם תמורת תשלום מתאים מהצד השני, ניתן הדבר מראש.

המחיר שישראל יכולה לדרוש, למשל, הוא מעבר אוניות ישראליות בתעלה. האם לא יקטנו הסיכויים להשיג זאת אם ישראל תיסוג מראש מהתעלה ותאפשר את פתיחתה בלי מעבר לאוניות ישראליות?

מעבר אוניות ישראליות בתעלת סואץ צריך להיות חלק מהסדר השלום, גם לפי החלטת מועצת הביטחון. נוכחות הכוח הישראלי על גדת התעלה אינה משנה לגבי זה.

כרור כי נסיגת הכוחות אינה יכולה להביא לקיום הסטאטוס-קו לנצח. היא לא תביא את מצריים לויתור על סיני. המטרה האמיתית היא להרוויח זמן, למנוע הפלמה, להאריך ולהעמיק את הפסקת האש — לא כדי למנוע הסדר כולל, אלא כדי להרוויח זמן עד להשגתו.

המישור הצבאי

ה וויכוח כמישור הצבאי אינו פחות מסובך.

איראפשר לסמוך על שום הסכמים שאינם מעוגנים באינטרסים ממשתיים. זאת הוכחה פרשת הטילים באזור ההקפאה. אינטרס מהותי (ההגנה האווירית של מצריים) אינו יכול להיעצר על-ידי הסכם רופף, שאינו מסדיר את הבעיות ממש.

הוא הדין לגבי נסיגה מהתעלה. האינטרס המצרי הבסיסי הוא לשחרר את הצייהאי סיני. אם לא

יושג הדבר כדרכי-שלום, אין מנוס מפלישה מצרית כיום מן הימים.

במצב של כיום, תיתקל פלישה מצרית רבתי בכוחות צה"ל על גדת התעלה ממש. הכוח החוצה יסבול אבידות כבדות כבר בשעה החצייה, מכיוון שהתעלה משמשת כתעלה אנטי-טנקית ענקית.

שאר הכוח יחוסל במלחמת-תנופה נידחת. אם ניתן יהיה להצות את התעלה ללא התנגדות ולהקים ראשי-גשר בצד המיזרחי ללא קרב, עלול צה"ל כיום מן הימים לעמוד מול כוח גדול בסיני, והי מלחמה תהיה הרבה יותר קשה.

אולי זה היה נכון לפני שנתיים, כאשר פורסמו רעיונותיו של מתי פל. אין זה נכון כיום.

הזות הטילים לאזור התעלה שינתה את המצב. אם יחודשו הקרבות, לא יוכל צה"ל לקיים את הי מיטרייה האווירית שלו מעל לכוחותיו לאורך התעלה, אלא כמחיר אבידות קשות. עוד יותר קשה יהיה לו לחסל את ריכוזי התותחים בצד השני, המאיימים על המעוזים.

ממילא יתרכו המאמץ העיקרי של צה"ל בהכרח בקו השני, מחוץ לטחח הטילים המוצבים ממערב לתעלה. מבחינה צבאית, אין הבדל רב בין מצב זה ובין הסגת כל הכוחות מן התעלה עצמה לקו השני.

אם יחצו המצרים את התעלה, לא יהיה הקרב המכריע על גדת התעלה, אלא בתוך שטח סיני. ממילא ניתן, על כן, לוותר על החזקת הגדה.

זה היה נכון, אילו מדובר רק בעימות בין צה"ל והצבא המצרי. הגורם הסובייטי משנה חשבון זה.

אם כיום מן הימים יחצה כוח מצרי-סובייטי את התעלה, ללא קרב, ויקים ראשי-גשר בגדה המיזרחית — תועמד ממשלת ישראל בפני ברירה אכזרית. עליה יהיה להחליט אם להשלים עם אבדן התעלה ללא קרב — או להיכנס למלחמה עם הצבא הי הסובייטי, שכבר התכסס בסיני. ייתכן שבמצב זה תיאלץ הממשלה להשלים עם אבדן התעלה, כשם שהיא נאלצת עכשיו להשלים עם הזות הטילים.

אם יתמקם צבא מצרי-סובייטי בגדה המיזרחית של התעלה במצב של הפסקת-האש, תצטרך ישראל לאייש מולם קו הרבה יותר קשה מאשר קו כר-לב. הדבר יחייב להחזיק כוח-אדם ניכר במדים, וזה יטיל עומס כלכלי רב על ישראל.

מצב זה הוא בלתי-נמנע ממילא, אם לא יושג הסדר ותחודש המלחמה. לכן חשוב למצוא דרך למנוע את חידוש המלחמה. עד אז, וכל עוד התעלה תהיה פתוחה למעבר, יהיה לסובייטים אינטרס למנוע את חידוש הקרבות, שיסגרו את התעלה מחדש.

שלב לקראת השלום

ת יאור סכמאטי זה של הבעיות העיקריות הכרוכות בהצעה, מבליט את חשיבות הפרטים.

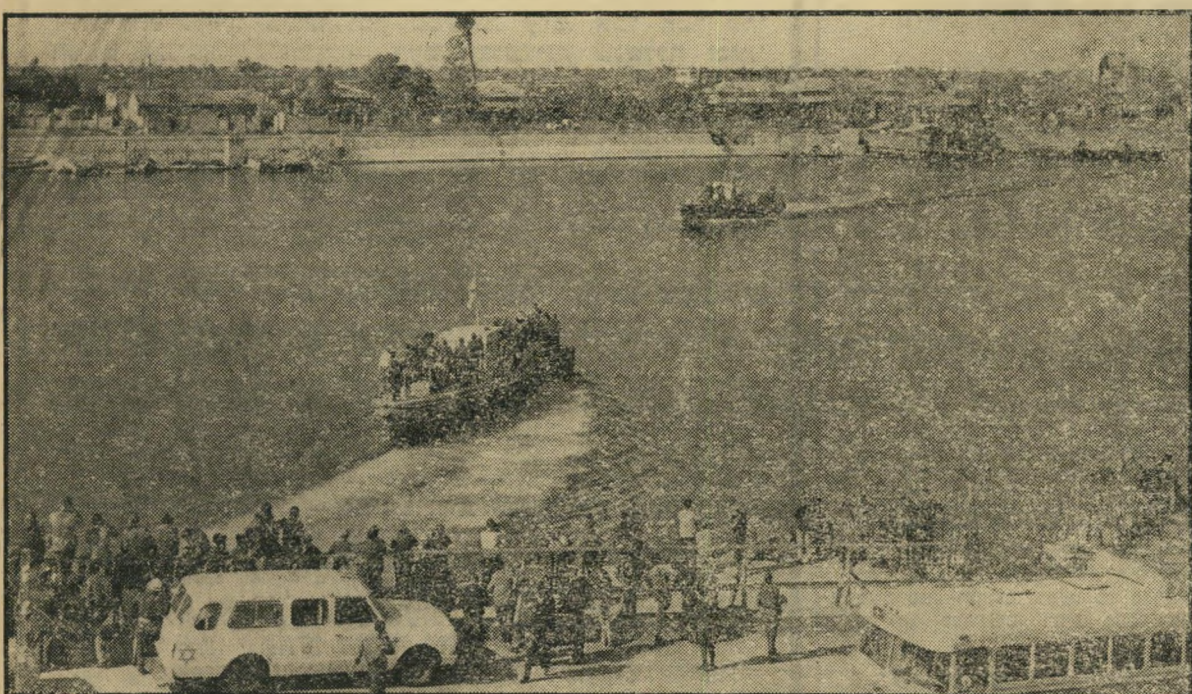
למשל: מה יקרה באזורי-החיץ משני עברי-התעלה?

בשעתו הושמעו בחשינגטון ובמוסקבה רעיונות מודרכים בדבר האפשרות של הצבת כוח צבאי מעורב, אמריקאי-סובייטי, לאורך התעלה. כוח זה יכול להוות ערובה מתאימה למניעת כל נסיון מצרי לחצות את התעלה, מכיוון שנסיון כזה ייתקל בכוחות צבא אמריקאים.

שום צד לא יוכל להסתלק מכוח זה, כפי שעשה כוח או"ם ערב מילחמת ששת-הימים. מכיוון שכל צד יצטרך לקחת בחשבון שאם יסתקל — יישאר הצד השני.

השאלה היא: האם יכולים המצרים לקבל הצעה כזאת?

כפתרון של קבע — בוודאי שלא. כוח זה לאורך התעלה יזכיר לכל מצרי את פרשת הביש של ה"אולטימטום" הבריטי-צרפתי המפורק במיבצע-סיני, כאשר דרשו שתי המעצמות הקולוניאליות שצה"ל והמצרים ייסוגו מן התעלה למרחק 10 ק"מ, כדי שהן עצמן יתפסו ויחצו כביכול בין הצדדים.

התעלה (בעת חילופי שבויים בין שתי הגדות)

בשבוי מצריים, זה מצב בלתי-ניסבל.

אולם מצריים זקוקה לתעלת-סואץ, המכניסה לה כסף רב במטבע זר (אם כי פתיחת התעלה תיתן תירוץ לסעודיה ולכוויית להפסיק את תשלומיהן למצריים, הבאות לפצות אותה על סגירת התעלה). יש להניח כי קיים לחץ סובייטי לפתיחת התעלה.

לפיכך יכולה להיות אפשרות שהסדר כזה בא כחשבון כאמצעי זמני, שיוגדר רשמית כ"הסדר-ביניים" לזמן מוגבל, במיסגרת של חידוש שיחות-יארינג ומאמץ רציני להשגת הסדר-שלום.

במצב כזה תוכל מצריים לטעון כי נסיגה חלקית של צה"ל היא ניצחון מדיני למצריים, ואינה מהווה השלמה מצרית עם המשכת כיבוש ישראלי של אדמות ערביות. התעלה תיפתח, הפסקת-האש תיהפך לעובדת-קבע, והדבר יכול ליצור אקלים כללי נוח יותר של הרגיעה.

האם יש סיכוי סביר שהצעה זו תתגשם? הדבר תלוי בגורמים רבים, מהם גורמים פסיכולוגיים עדינים, ואיראפשר לנחש את התוצאות.

אך עצם השמעת הרעיון, והמחשבה עליו משני עברי התעלה וכי רחבי העולם, הן כשלעצמן גורם חיובי להפגת המתחושות.